

## ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

*В. Є. Командровська, к. е. н., доцент, Національний авіаційний університет, veronika.komandrovskaya@npp.nau.edu.ua, orcid.org/0000-0002-6849-5148*

**Методологія дослідження.** Теоретичну та науково-методологічну основу складає системний підхід, що дозволив розглянути підприємство як систему, що функціонує у мінливому зовнішньому середовищі та знаходиться під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів, які впливають на стійкість системи та є базою для вивчення сутності та передумов досягнення сталого та стійкого розвитку підприємства. Процесний підхід є основою розробки структурно-логічної схеми процесу розвитку підприємства як економічної системи. Методи аналізу та синтезу дозволили виділити можливі рівні розвитку економічних систем для дослідження сталого розвитку підприємств. Факторний аналіз було використано для виявлення проблем, пов'язаних із забезпеченням сталого розвитку підприємств в умовах Економіки 5.0.

**Результати.** У статті досліджено теоретико-методологічні засади концепції сталого розвитку підприємства, проведено дослідження категоріального апарату сталого розвитку підприємства, визначено відмінності та протиріччя у формулюванні понять «сталий розвиток» та «стійкий розвиток» підприємства, виявлено проблеми, пов'язані із забезпеченням сталого розвитку підприємств в умовах Економіки 5.0. Виділено різні підходи до визначення поняття розвитку, зокрема еволюційний, синергетичний, генетичний, конфліктологічний. Розглянуто сутність та ознаки розвитку підприємства як економічної системи. Запропоновано авторське бачення процесу розвитку у вигляді структурно-логічної схеми. Виокремлено такі його складові як стан економічного суб'єкту, внутрішні та зовнішні детермінанти, результат, джерела та причини розвитку. Досліджено відмінності понять стійкості та сталості систем. Визначено особливості сталого розвитку підприємства порівняно зі стійким розвитком, що є, зокрема, більш широким поняттям з акцентом на економічних, соціальних та екологічних аспектах. Сформульовано висновки щодо багатоаспектності підходів до розуміння розвитку підприємств та зростаючої ролі концепції сталого розвитку в умовах Економіки 5.0.

**Новизна:** Виділено різні підходи до визначення поняття сталого розвитку, зокрема еволюційний, синергетичний, генетичний, конфліктологічний. Запропоновано авторське бачення процесу розвитку у вигляді структурно-логічної схеми.

**Практична значущість.** Результати дослідження мають теоретичне та практичне значення для розробки моделей інноваційно-орієнтованої трансформації вітчизняних підприємств на засадах сталого розвитку з урахуванням глобальних технологічних трендів.

**Ключові слова:** розвиток, класифікація типів розвитку, сталий розвиток, стійкий розвиток, підприємство, економіка 5.0.

**Постановка проблеми.** Прискорення науково-технічного прогресу, цифрова трансформація технологічних та соціально-економічних процесів в економіці, акцентування уваги на екологічних та соціальних проблемах суспільства призводить до того, що сталий розвиток стає все більш важли-

вим орієнтиром для бізнесу в нових економічних умовах. Значення сталого розвитку підприємства зростає в умовах четвертої промислової революції та переходу до економіки 5.0, що уявляє собою філософію господарювання державних та приватних підприємств.

В цих умовах сталий розвиток дозволяє підприємствам адаптуватися до технологічних змін та впроваджувати інноваційні бізнес-моделі на основі цифровізації, штучного інтелекту, блокчейну тощо, сприяє оптимальному поєднанню нових технологій із соціальною та екологічною відповідальністю бізнесу в інтересах сталого майбутнього, створює передумови для комплексної автоматизації й цифрової трансформації бізнес-процесів на засадах ефективності та сталості. Крім того, сталий розвиток має змогу реалізувати нові ціннісні пропозиції для споживачів, спираючись на технології «розумного» виробництва і логістики, а також сприяє формуванню корпоративної культури та системи менеджменту підприємства на основі принципів зеленої економіки, циркулярної економіки та досягнення глобальних цілей сталого розвитку. Поняття сталого та стійкого розвитку часто ототожнюються у світової науці, часто використовуються як синоніми, але вони означають не одне й те саме.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Проведений аналіз існуючих наукових вітчизняних та іноземних публікацій показав поширеність досліджень у сфері досягнення цілей стійкого розвитку як на глобальному рівні, так і на рівні країн та окремих компаній, що безпосередньо є економічними суб'єктами, що вкладають свій внесок у їх досягнення. Дискусії щодо визначення сутності сталого розвитку та факторів, що визначають ефективність заходів з його досягнення проводилися низкою іноземних дослідників, таких як: Дейлі Г. [5], Бругланд Г. Х. [11], а також українських вчених, що активно досліджують питання сталого розвитку підприємств, як в цілому, так й окремих його складових, зокрема: Ареф'єва О. В. [2], Висоцька І. Б. [3], Георгіаді Н. Г. [4], Зайцева Л. О. [6], Лазоренко Т. [7], Лелеченко А. П. [8], Радишевська З. М. [9], Шолом І. [8], Філіпішина Л. М. [10].

Проведене дослідження наукових праць з даної тематики дозволило прийти до висновку, що не зважаючи на велику кількість досліджень, відсутнє єдине розуміння концепції сталого розвитку, зокрема, деякі автори ототожнюють сталість зі стійкістю економічних систем, та використовують

іноді ці два поняття в якості синонімів. Так, наприклад, у праці Лазоренко Т. та Шолом І. ототожнюються категорії сталого та стійкого розвитку підприємства [8], проте таке ототожнення частково не відповідає внутрішній природі терміну «сталий розвиток», що є більш складним та містким. Вищевказані протиріччя та невизначеності вимагають з'ясування концептуальних основ цього поняття, чому присвячене дане дослідження.

Однак, за умов сучасних трансформацій в економіці та суспільстві, нових викликів зовнішнього середовища, інтенсифікації науково-технічного прогресу при переході до Економіки 5.0 фактори сутності та складові забезпечення сталого розвитку потребують поглибленого вивчення, чому й присвячена ця стаття.

**Формулювання мети статті.** Мета дослідження – це дослідження категоріального апарату сталого розвитку підприємства, визначення відмінностей та протиріч у формулюванні понять «сталий розвиток» та «стійкий розвиток» підприємства, проблем, пов'язаних з забезпеченням сталого розвитку підприємств в умовах Економіки 5.0.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Поняття «розвиток» використовується у різних сферах функціонування систем та визначає динамічні процеси поступового зміцнення, росту, та вдосконалення систем, які можуть виявлятися на різних рівнях: економічному, соціальному, технологічному, культурному тощо. Вивчення розвитку є ключовим в контексті різних наукових, соціальних та практичних областей. Важливість вивчення розвитку, його типів, принципів, векторів та закономірностей пояснюється необхідністю створення теоретичної бази для обґрунтування процесів прогнозування та планування діяльності систем, вивчення тенденцій для прогнозування майбутнього та розробки стратегій планування.

Вивчення розвитку є важливим для суспільства, організацій і індивідів, оскільки воно надає інструменти для адаптації до змін, досягнення сталого розвитку, та формування життєвого середовища, яке задовольняє потреби сьогодення і не порушує можливості майбутніх поколінь. Сутність поняття «розвиток системи» визначається про-

цесами поступового зміцнення, росту, та вдосконалення системи з часом.

Взагалі, поняття «розвиток системи» визначає динамічний процес, спрямований на зростання та вдосконалення, що може відбуватися в різних сферах, таких як технології, бізнес, соціальна сфера, наука, та інші. Ключовою суперечністю розвитку, і

зокрема сталого розвитку, є обмеженість ресурсів та не-обмеженість людських потреб.

Формуючі концептуальні основи визначення сталого розвитку, доцільним буде виділення 4 можливих рівня вивчення розвитку підприємств, що вказані на рис.1.



Рис.1. Рівні розгляду поняття «розвиток»

Джерело: розроблено автором

Розвиток підприємства як економічної системи відображає характер змін, що відбуваються в ній з часом. Це послідовна низка переходів від одного стану до іншого – від заснування компанії до її ліквідації. Підприємство розглядається як відокремлена, економічно самостійна, відкрита система, що взаємодіє із зовнішнім середовищем та виробляє певну продукцію чи послуги.

Розвиток є незворотним процесом, що забезпечує перехід компанії через спонтанні або керовані зміни з одного унікального стану в інший. Кожен конкретний економічний стан є неповторним через неможливість ідентичного поєднання чинників впливу. Основою розвитку є різноманітні зміни внутрішнього та зовнішнього середовища. Вони є об'єктивним результатом взаємодії економічних об'єктів, їх властивостей і параметрів.

В науковій літературі існують різні підходи до вивчення категорії «розвиток» (рис.2), проте основою всіх цих підходів є

системний підхід, в рамках якого соціально-економічні системи, в тому числі і підприємства, розглядаються як система, що розглядає підприємство як сукупність елементів та підсистем, що взаємодіють між собою та функціонує у взаємодії із зовнішнім середовищем, адже саме цій підхід дає можливість виявити причинно-наслідкові зв'язки результативності економічних суб'єктів.

Еволюційний підхід до вивчення категорії «розвиток» базується на теорії еволюції та розглядає розвиток як процес поступових кількісних і якісних змін системи. Згідно еволюційного підходу, розвиток є результатом природного відбору та адаптації системи до умов зовнішнього середовища. Система проходить послідовні етапи ускладнення та вдосконалення. З точки зору еволюційного підходу розвиток підприємства розглядається як поступові зміни, що відбуваються всередині системи, яка переходить від одного стану до іншого, більш високого за якістю.

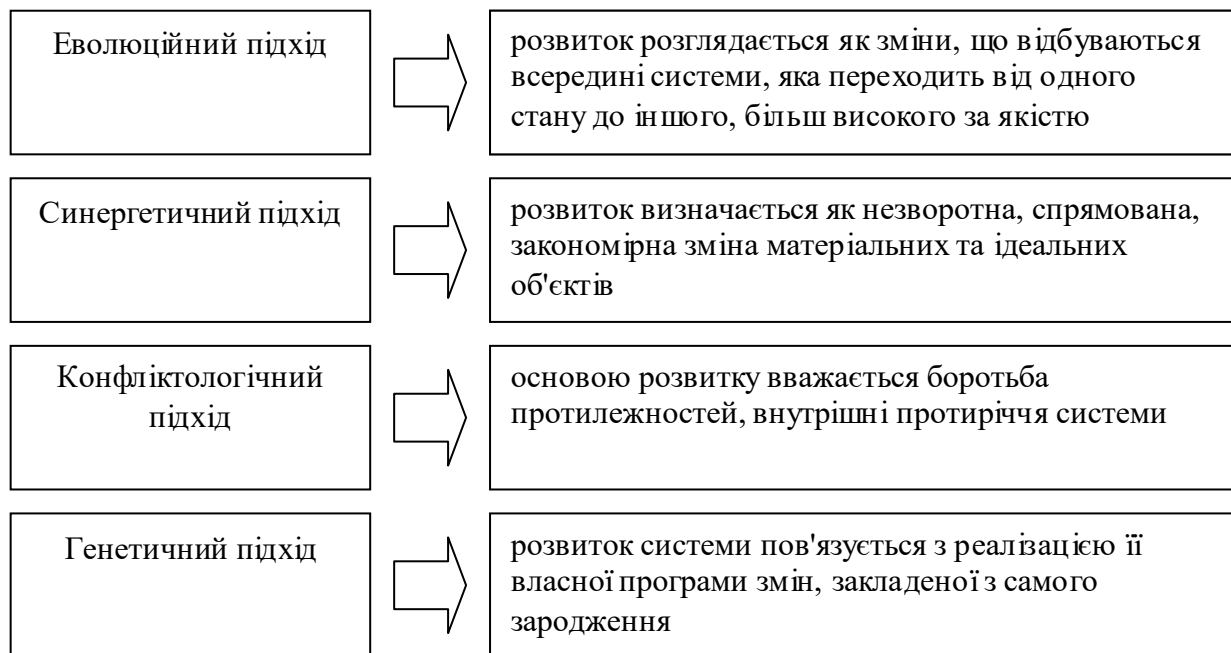


Рис.2. Підходи до визначення поняття «розвиток»

Джерело: розроблено автором

Еволюційна парадигма трактує розвиток як певний вектор змін від простіших до складніших і від нижчих до вищих форм організації. Так, економічна система постійно проходить шлях від менш прогресивних до більш прогресивних станів за рахунок накопичення мутацій та модифікацій. Розвиток розуміється не як разова миттєва зміна, а сукупність малих послідовних трансформацій елементів і підсистем. Відбуваються безперервні еволюційні процеси ускладнення та покращення функціональності частин та системи в цілому. Отже, еволюційний підхід трактує розвиток як тривалий процес накопичення кількісних та якісних змін економічної системи під впливом внутрішньої адаптації та природного відбору.

При синергетичному підході розвиток визначається як незворотна, спрямована, закономірна зміна матеріальних та ідеальних об'єктів. Синергетичний підхід розглядає розвиток крізь призму синергетики – науки про самоорганізацію та виникнення порядку з хаосу в складних відкритих нелінійних системах. Відповідно до цього підходу, розвиток являє собою процес самоорганізації системи, перехід від хаотичного (невпорядкованого) до впорядкованого стану. Це досягається завдяки виникненню та посиленню резонансних зв'язків і когерентних взаємо-

дій між елементами та процесами всередині системи. Таким чином, розвиток передбачає виникнення нової упорядкованості і більш складної будови системи. Він характеризується незворотністю та спрямованістю до нового атрактора (стану рівноваги).

З позицій синергетики джерелом розвитку виступають флуктуації (випадкові відхилення), біфуркації (розгалуження шляхів еволюції) та нестійкість системи. Саме вони запускають механізми самоорганізації, що призводить до нових форм упорядкованості та якісних перетворень.

Конфліктологічний підхід джерелом розвитку вважає боротьбу протилежностей, внутрішні протиріччя системи. Цей підхід розглядає розвиток крізь призму конфліктів, суперечностей та боротьби протилежностей у системі. Відповідно до цього підходу, джерелом та рушійною силою розвитку є внутрішні суперечності, що накопичуються у системі. Саме конфлікти інтересів, цілей, цінностей створюють напруженість, яка з часом призводить або до руйнування системи, або до її якісного перетворення. Таким чином, розвиток відбувається за рахунок боротьби старого з новим, коли нові тенденції руйнують стару систему зсередини. При цьому новий якісний стан досягається через подолання опору консервативних сил та

структур. Основу розвитку складає єдність і боротьба протилежностей - стабільності та змін, статичності та динаміки, традицій та інновацій. Подолання суперечностей веде або до деградації, або до піднесення на новий рівень. Таким чином конфліктологічний підхід бачить у розвитку результат розв'язання внутрішніх суперечностей шляхом боротьби консервативного та інноваційного начал.

При використанні генетичного підходу розвиток системи пов'язується з реалізацією її власної програми змін, закладеної з самого зародження. Генетичний підхід до визначення категорії "розвиток" розглядає його як реалізацію внутрішньо притаманної системі програми змін. Розвиток підприємства можна розглядати як результат реалізації потенційних можливостей, проявом внутрішніх властивостей системи, закладених на генетичному рівні, тобто тих, що були закладені на початку її формування. При цьому генетичні чинники розвитку можна розглядати як внутрішні детермінанти, що зумовлюють траєкторію змін системи.

Генетичний підхід розглядає розвиток через призму реалізації внутрішньо притаманної системі програми змін. Відповідно до цього підходу, кожна система має власну логіку та генетичний код розвитку, які закладаються на початковому етапі її формування та зародження. Це означає, що потенціал і спрямованість змін закладені в самій природі системи.

Розвиток в такому розумінні являє собою рух за певним вектором згідно «генетичної програми». Система не просто адаптується до зовнішнього середовища, а реалізує власне генетично заданий шлях еволюції та трансформації відповідно до певних правил, які закладено на генному рівні. Отже, розвиток в генетичному розумінні – це прояв внутрішньо зумовленої логіки та послідовних стадій змін системи, що призводять до переходу на новий рівень її організації. Фактори зовнішнього середовища впливають лише на темп, але не на спрямованість цих трансформацій.

Основою методології розвитку підприємства є системний підхід, відповідно до якого підприємство розглядається як відокремлена, економічно самостійна, відкрита система. Вона взаємодіє із зовнішнім сере-

довищем та виробляє певну продукцію чи послуги. Розвиток підприємства як економічної системи відображає характер змін, що відбуваються в ній з часом. Це послідовна низка переходів від одного стану до іншого – від заснування компанії до її ліквідації.

Розвиток є незворотним процесом, що забезпечує перехід компанії через спонтанні або керовані зміни з одного унікального стану в інший. Кожен конкретний економічний стан є неповторним через неможливість ідентичного поєднання чинників впливу.

Основою розвитку є різноманітні зміни внутрішнього та зовнішнього середовища. Вони є об'єктивним результатом взаємодії економічних об'єктів, їх властивостей і параметрів. Джерелом розвитку підприємства виступає об'єктивно існуюча невизначеність та внутрішні суперечності економічних систем. Управління цими факторами є запорукою прогресивної трансформації бізнесу.

Структурно-логічну схему розвитку підприємства, розроблену автором, надано на рис.3.

Можна виділити наступні ознаки розвитку:

- поступовість (розвиток – це поступовий процес, який відбувається від етапу до етапу, що може містити послідовні зміни, або етапи, що відображаються у покращеннях чи збільшенні складності системи);

- вдосконалення (функціональне та структурне) Покращення функціональності системи може передбачати додавання нових функцій або вдосконалення існуючих для забезпечення більшої корисності чи відповідності потребам користувачів. Вдосконалення структури системи здійснюються для досягнення більшої ефективності;

- адаптація (система адаптується до змін у середовищі або внутрішніх умов, таких як технологічні, соціальні, чи економічні трансформації нових технологій, соціокультурних трендів тощо);

- еволюційні зміни (розвиток – це не лише зростання, але і еволюційні зміни системи або процесу з часом);

- збільшення ресурсів та можливостей (розвиток системи може включати в себе збільшення ресурсів, які доступні для неї,

таких як обсяги даних, обчислювальна потужність, або інші ресурси);

– вирішення проблем (процес розвитку системи може містити вирішення проблем та усунення недоліків, які виникають під час її функціонування);

– підтримка життєздатності (забезпечення життєздатності системи у довгостроковій перспективі, зростання її конкурентоспроможності та здатності відповідати но-

вим викликам та можливостям);

– синергія (підвищення ефективності в результаті взаємодії з іншими системами, між елементами підсистем, в результаті якої виникають емерджентні властивості, тобто властивості, що не притаманні окремими елементам системи, і виникають тільки при взаємодії її елементів між собою).



Рис.3. Структурно-логічна схема процесу розвитку

Джерело: розроблено автором

З метою вивчення особливостей сталого розвитку підприємства необхідно з’ясувати відмінностей понять сталості та стійкості систем у цілому, адже деякі вчені отожднюють ці два поняття або вважають сталість різновидом стійкого розвитку. Так, Лазоренко Т. та Шолом І. [8] розглядають сталий розвиток як один з підходів (триєдиний підхід) до забезпечення стійкості підприємства наряду з прагматичним, структурно-системним, фінансово-орієнтованим.

Сталість системи - це здатність системи функціонувати протягом тривалого пері-

оду часу, не виснажуючи ресурси і не порушуючи рівноваги в навколишньому середовищі. Стала система може підтримувати свою життєдіяльність необмежено довго (теоретично вічно). Стійкість системи – це здатність системи витримувати різноманітні внутрішні та зовнішні збурення, зберігаючи свою структуру і основні функції. Стійка система може адаптуватися до змін середовища, швидко відновлюватися після стресів і шоків, не руйнуючись остаточно. Отже, сталість показує здатність системи підтримувати баланс ресурсів і навколишнього се-

редовища в довгостроковому періоді, а стійкість – здатність системи зберігати цілісність перед обличчям різних порушень. Ці концепції взаємопов'язані і доповнюють одна одну в описі життєздатності систем.

Отже, хоча обидва поняття пов'язані з сталим розвитком, сталий розвиток підприємства передбачає ширший та комплексніший підхід, до складу якого входять економічні, соціальні та екологічні аспекти, сприяння покращенню якості життя, зменшення бідності, нерівності, забезпеченню безпеки та миру, тоді як стійкий розвиток підприємства сконцентрований на довгостроковій економічній стабільності та стійкості підприємства, здатності економіки протистояти зовнішнім та внутрішнім шокам, адаптува-

тися до зміни умов функціонування та відновлювати свою рівновагу після криз.

Сталий розвиток підприємства базується на концепції сталого розвитку, прийнятій ООН у 1987 році, що передбачає узгодження та баланс економічних, соціальних та екологічних аспектів діяльності задля задоволення потреб нинішнього покоління без шкоди можливостям майбутніх поколінь. Проте стійкий розвиток фокусується переважно на фінансово-економічній стабільності та життєстійкості підприємства для забезпечення стійкого зростання прибутків, доходів, обсягів виробництва у довгостроковій перспективі, причому екологічна та соціальна складова можуть враховуватись, але не є пріоритетом.

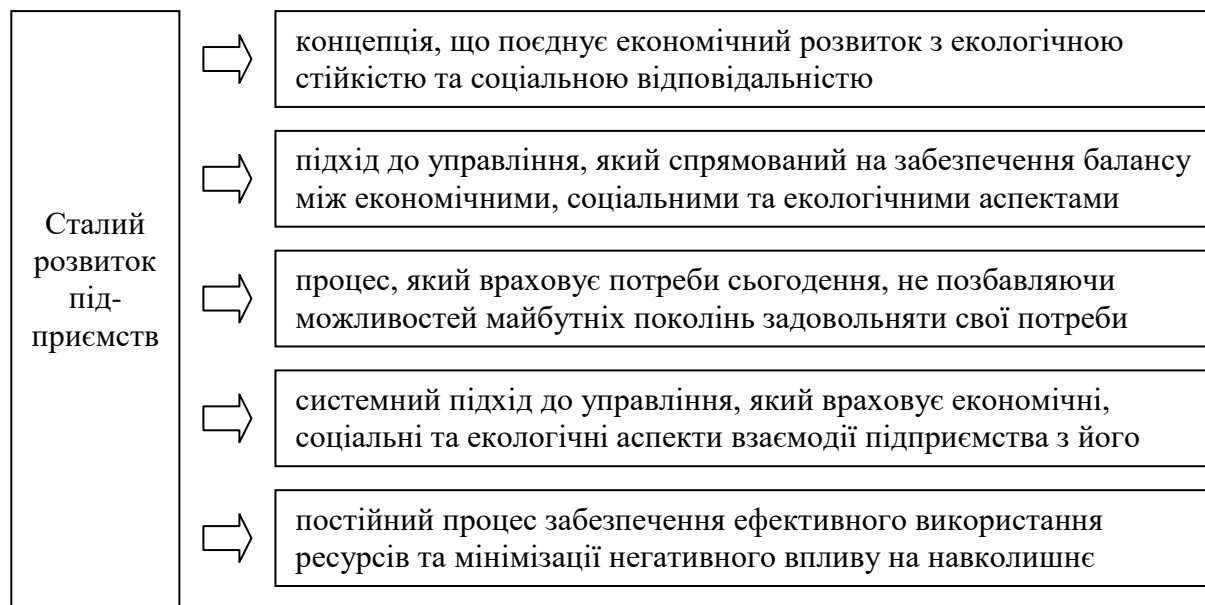


Рис.4. Сутнісна характеристика поняття «сталый розвиток підприємства»

Джерело: розроблено автором

Стійкість та сталість економічних систем є важливими чинниками розвитку, оскільки вони. Однак досягти стійкості та сталості не так просто, оскільки економічні системи залежать від багатьох факторів, таких як політика, інститути, культура, інновації, ресурси тощо. Сталому розвитку підприємства сприяють такі фактори, як інноваційність, гнучкість, соціальна відповідальність, екологічна свідомість тощо. Отже, у контексті сталого розвитку підприємства мають розглядатися як відкрита адаптивна соціо-еколого-економічна система, що постійно еволюціонує.

Ідея сталості набуває все більшого поширення у бізнес-середовищі. Компанії усвідомлюють, що для довгострокового успіху недостатньо зосереджуватися лише на економічній ефективності діяльності. Не менш важливим є врахування соціальної і екологічної складових. Це означає відповідальне та етичне ведення бізнесу з орієнтацією на принципи сталого розвитку.

Існує безліч трактувань самого поняття «сталый розвиток підприємства». Але можна виокремити кілька ключових моментів.

По-перше, це узгодженість і баланс між економічними, соціальними та екологі-

чними цілями і результатами діяльності компанії.

По-друге, орієнтація на довготривалу перспективу замість короткострокових інтересів. Рішення приймаються з огляду на їх вплив на майбутні покоління людей.

По-третє, це безперервний процес вдосконалення, пошуку можливостей для розвитку потенціалу сталості через інновації, поліпшення практик управління, налагодження партнерства зі стейкхолдерами.

Отже, сталий розвиток підприємства охоплює усі аспекти його діяльності і зорієнтований на довгострокове процвітання бізнесу у гармонії із суспільними інтересами та навколишнім середовищем.

Термін «розвиток» зазвичай асоціюється з позитивними змінами в діяльності підприємств, проте можливі і регресивні зміни за певних умов, існує навіть класифікація розвитку, відповідно до якої розрізняється розвиток прогресивний та регресивний, проте, на нашу думку, поняття регресивний розвиток суперечить дефініції терміну «розвиток», адже розвиток отожднюється з удосконаленням та прогресом. Проблематика ефективного управління розвитком належить до сфери стратегічного управління підприємством, тому напрями та параметри розвитку визначаються на стратегічному рівні, деталізуються в тактичних планах та реалізуються оперативно. Розвиток підприємств є комплексним, багатоплановим явищем, що охоплює як позитивні, так і негативні зміни в їх функціонуванні.

Стійкий розвиток підприємства – це такий розвиток, який забезпечує збереження та посилення конкурентоспроможності підприємства на ринку в умовах зміни навколишнього середовища. Це означає, що підприємство повинне мати достатню здатність до адаптації та антикризового управління, а також використовувати свої ресурси ефективно та ефективно. Стабільності розвитку підприємства сприяють такі чинники, як якість продукції та послуг, оптимізація витрат, підвищення продуктивності та кваліфікації персоналу, розвиток корпоративної культури та лояльності клієнтів тощо.

**Висновки.** Отже, на основі проведеного аналізу теоретичних підходів до фор-

мулювання поняття «сталий розвиток» та дослідження категоріального апарату теорії розвитку економічних систем, можна зробити висновок, що існує велике різноманіття підходів до сутності та класифікації видів розвитку. В умовах четвертої промислової революції та переходу до Економіки 5.0 все більшого значення набуває саме такий тип розвитку підприємств як сталий розвиток, тому визначення факторів, що впливають на ефективність та інтенсивність цього типу розвитку, визначення методології оцінки впливу детермінантів розвитку є перспективним напрямком подальших наукових досліджень.

### Література

1. Закон України «Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року» <https://ips.ligazakon.net/document/ЛН6YF00A>.
2. Ареф'єва О.В., Шнипко О.С. Суперечності розвитку як основне джерело загрози безпеці рівноваги економічних систем. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. № 3(57). С. 57-64.
3. Висоцька І.Б. Теоретичні підходи до поняття «стійкість системи». *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна*, 2017. Випуск 2. С. 13-23.
4. Георгіаді Н.Г. Розвиток підприємств в умовах активізування міжнародних економічних відносин. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2022. №5. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-04-05>.
5. Дейлі Г. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку / пер. з англ.: Інститут сталого розвитку. К.: Інтелсфера, 2002. 312 с.
6. Зайцева Л.О. Складові концепції сталого розвитку. *Ефективна економіка*. 2019. №11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7401> DOI: 10.32702/2307-2105-2019.11.55
7. Лазоренко Т., Шолом І. Теоретичні засади концепції управління стійким розвитком підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 6(67) [https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk\\_tntu](https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu).
8. Лелеченко А.П. Феномен поняття «сталий розвиток». *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. №12. <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1649>.
9. Радишевська З.М. Поняття та структура принципу сталого розвитку. <https://www.polukr.net/uk/blog/2016/06/ponjatja-ta-struktura-principu-rozvitku/>.
10. Філіпішина Л.М. Еволюція концептуальних підходів до формування стратегії сталого економічного розвитку промислових підприємств. *Вісник Приазовського Державного технічного університету. Сер.: Економічні науки: Зб. наук. пр. Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2017. <https://ves.pstu.edu/article/view/129057/124284>*



11. Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. URL: [https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987\\_our-common-future.pdf](https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987_our-common-future.pdf).

### References

1. Zakon Ukrainy «Pro Stratehiiu staloho rozvytku Ukrainy do 2030 roku». <https://ips.ligazakon.net/document/JH6YF00A>.
2. Arefieva, O.V., & Shnytko, O.S. (2006). Superechnosti rozvytku yak osnovne dzherelo zahrozy bezpetsi rivnovahy ekonomichnykh system. Aktualni pro-blemy ekonomiky, 3(57), 57-64.
3. Vysotska, I.B. (2017). Teoretychni pidkhody do poniattia «stiikist systemy». Naukovi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav, Ser.: ekonomichna, Issue 2, 13-23.
4. Heorhiadi, N.H. (2022). Rozvytok pidpriemstv v umovakh aktyvizuvannya mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn. Problemy suchasnykh transformatsyi, Ser.: ekonomika ta upravlinnia, (5). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-04-05>.
5. Deyli, H. (2002). Poza zrostanniam. Ekonomichna teoriia staloho rozvytku. Instytut staloho rozvytku, Trans.). Kyiv: Intelsfera,
6. Zaytseva, L.O. (2019). Skladovi kontseptsii staloho rozvytku. Efektyvna ekonomika, (11) Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7401>  
DOI: 10.32702/2307-2105-2019.11.55
7. Lazorenko, T., & Sholom, I. (2020). Teoretychni zasady kontseptsii upravlinnia styikym rozvytkom pidpriemstva. Halytskyi ekonomichnyi visnyk, 6(67). Retrieved from [https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk\\_tntu2020.06](https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.06)
8. Lelechenko, A.P. (2017). Fenomen poniattia «staloyi rozvytok». Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok. (12). Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1649>.
9. Radyshevska, Z.M. (2016). Poniattia ta struktura pryntsyphu staloho rozvytku. Retrieved from <https://www.polukr.net/uk/blog/2016/06/ponjatja-ta-struktura-principu-rozvitku/>.
10. Filipishyna, L.M. (2017). Evoliutsiia kontseptualnykh pidkhodiv do formuvannia stratehii staloho ekonomichnoho rozvytku promyslovykh pidpriemstv. Visnyk Pryazovskoho Derzhavnogo tekhnichnoho universytetu, Ser.: Ekonomichni nauky: Zbirnyk naukovykh prats. Mariupol: DVNZ «PDTU». Retrieved from <https://ves.pstu.edu/article/view/129057/124284/>
11. Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. Retrieved from [https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987\\_our-common-future.pdf](https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987_our-common-future.pdf).

## THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASIS OF THE CONCEPT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF AN ENTERPRISE

*V. Ye. Komandrovskaya, Ph. D (Econ.), Associate Professor, National Aviation University*

**Methods.** The theoretical, scientific and methodological basis is the system approach, which allows to consider an enterprise as a system that functions in a changing external environment and is influenced by external and internal factors that affect the system's sustainability, and makes the basis for understanding the essence and prerequisites for sustainable and resilient development of an enterprise. The process approach is the basis for developing a structural and logical scheme of the process of enterprise development as an economic system. The methods of analysis and synthesis allowed to identify possible levels of development of economic systems for the study of sustainable development of enterprises. Factor analysis was used to identify the problems associated with ensuring the sustainable development of enterprises in the conditions of Economy 5.0.

**Results.** The article examines the theoretical and methodological foundations of the concept of sustainable development of an enterprise. Different approaches to the definition of the concept of development are distinguished, in particular evolutionary, synergistic, genetic, and conflictological. The essence and features of enterprise development as an economic system are considered. The author's view on the development process in the form of a structural and logical scheme is proposed. Such components as the state of the economic entity, internal and external determinants, results, sources and causes of development are allocated. The differences between the concepts of stability and sustainability of systems are investigated. The specifics of sustainable development of an enterprise in comparison with sustainable development, which is, in particular, a broader concept with an emphasis on economic, social and environmental aspects, are determined. Conclusions are drawn regarding the multidimensional nature of approaches to understanding enterprise development and the growing role of the concept of sustainable development in the context of Economy 5.0.

**Novelty.** Different approaches to defining the concept of sustainable development are pointed out, in particular, evolutionary, synergistic, genetic, and conflictological. The author's view on

the development process is proposed.

**Practical value.** The results of the study are of theoretical and practical importance for developing the models of innovation-oriented transformation of domestic enterprises on the basis of sustainable development, taking into account global technological trends.

**Keywords:** development, classification of development types, sustainable development, sustainable development, enterprise, Economy 5.0.

*Надійшла до редакції 07.12.23 р.*